

ใบความรู้ที่ ๒ เรื่อง สำนวนไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง สำนวนวรรณคดี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง สำนวนไทยใจชื่นชม (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สำนวนไทย

สำนวนไทย คือถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านาน มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สำนวนคือ ถ้อยคำ กลุ่มคำ หรือความที่เรียบเรียงขึ้นในเชิงอุปมาอุปมัยโดยมีนัยแฝงเร้นซ่อนอยู่ อย่างลึกซึ้ง แฝบคาย เพื่อให้ผู้รับได้ไปตีความ ทำความเข้าใจด้วยตนเองอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งอาจแตกต่างไปจากความหมายเดิมหรืออาจคล้อยคลึงกับความหมายเดิมก็ได้

สำนวนสุภาพของไทยรวมถึงคำพังเพยนั้น นิยมใช้กันมาอย่างยาวนานและแพร่หลาย นับเป็นอีกหนึ่งในวัฒนธรรมที่น่าภาคภูมิใจของไทยเรา สำนวนไทย สุภาพไทยและคำพังเพยนั้น เกิดจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น ทั้งทางดีและทางร้าย จนมีการนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ในเชิงสั่งสอนหรือเปรียบเทียบ

ประเภทของสำนวน

สำนวนที่เป็นสุภาพ และสำนวนที่เป็นคำพังเพยนั้น ดูเผิน ๆ จะคล้ายกันมากจนแยกกันแทบไม่ออก

สำนวนที่เป็นสุภาพ จะเป็นเชิงสั่งสอนหรือให้ข้อคิด เช่น หัวล้านได้หัววิ
วานรได้แก้ว กิ้งก่าได้ทอง เป็นต้น

สำนวนที่เป็นคำพังเพย จะเป็นลักษณะของการเปรียบเทียบของสองสิ่ง เช่น กว่าถั่วจะสุกกากก็ไหม้ เป็นต้น

ตัวอย่างสำนวน

สำนวน	ความหมาย
กลมเป็นลูกมะนาว	หลบหลีกได้คล่อง
ตาเป็นสับปะรด	มีพวกคอยสอดส่องเหตุการณ์ให้
กระต่ายขาเดียว	ยืนกรานไม่ยอมรับ
จมูกมด	รู้ทันเหตุการณ์
กิ้งก่าได้ทอง	คนที่ได้ดีแล้วลืมตัว
แกว่งเท้าหาเสี้ยน	หาเรื่องเดือดร้อนใส่ตัว
ขนทรายเข้าวัด	ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม
บุกป่าฝ่าดง	ต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ
กระต่ายตื่นตูม	ตื่นตกใจโดยไม่สำรวจให้ถ้วนถี่เสียก่อน
กล้วยดอกพิกุลจะร่วง	อาการนิ่งไม่พูด
เห็นกงจักรเป็นดอกบัว	เห็นผิดเป็นชอบ
คนทรพี	คนอกตัญญู

ที่มา : วัฒนธรรมในการใช้ภาษา

